

Zápis ze 45. zasedání Rady Fyzikálního ústavu AV ČR, v. v. i.

konaného 23. dubna 2013 na pracovišti Cukrovarnická

Přítomni: A. Fejfar, M. Glogarová, P. Hedbávný, J. Hořejší, J. Humlíček, J. Krása, P. Lejček, M. Nikl, P. Reimer, J. Řídký, O. Schneeweiss, P. Šittner (10 členů Rady s právem hlasovat)

Omluveni: M. Hof, J. J. Mareš

Tajemník: J. Rameš

Hosté: I. Gregora, M. Hořejší, J. Chýla, T. Jungwirth, V. Růžička, J. Šafanda

Program jednání

1. Rada FZÚ AV ČR, v. v. i. (dále jen Rada, FZÚ) schválila zápis ze 44. zasedání konaného dne 26. 3. 2013 bez připomínek.
2. P. Reimer seznámil Radu s výsledky hlasování per rollam uskutečněných v období po 44. zasedání. Rada hlasovala o dvou bodech:
 - o návrhu Smlouvy o zřízení a provozování společného pracoviště a o spolupráci mezi FZÚ AV ČR, v. v. i., a ÚEM AV ČR, v. v. i. (13 hlasujících, Rada vyslovila souhlas)
 - o návrhu programu spolupráce Collaborative Program on Laser-Diode Technology for High Average Power, Diode-Pumped Solid State Lasers between the Institute of Physics AS CR, public research institution (FZU), Czech Republic, and Ferdinand-Braun-Institut, Leibniz-Institut für Höchstfrequenztechnik (FBH), Berlin, Germany (13 hlasujících, Rada vyslovila souhlas).
3. Člen Rady pro výzkum, vývoj a inovace T. Jungwirth, který přijal pozvání na zasedání Rady FZÚ, přednesl informaci o stanovisku RVVI k materiálu MŠMT pro schůzi vlády „Zpráva o realizaci projektu výzkumné infrastruktury Extreme Light Infrastructure (ELI)“. RVVI přijala toto stanovisko na svém zasedání 29. 3. 2013, kdy projednávala tento materiál na žádost ministra školství podruhé, poté co prošel vnějším připomínkovým řízením. Jde konkrétně o stanovisko k nevypořádané zásadní připomínce Ministerstva financí týkající se financování 2. fáze projektu po roce 2015 v případě neschválení fázování ze strany EK. Ministerstvo financí doporučilo zařadit do návrhu usnesení vlády nový bod IV., který zní:

„IV. ukládá Radě pro výzkum, vývoj a inovace zajistit financování 2. fáze realizace projektu ELI ze státního rozpočtu **v rámci limitů** stanovených na podporu výzkumu, vývoje a inovací na dotčená období;“.

RVVI k tomu zaujala toto stanovisko:

„1. Rada souhlasí s názorem MF, že „případné náklady 2. fáze projektu (pozn.: ELI) budou řešeny ve spolupráci MŠMT, AV ČR, Rady pro výzkum, vývoj a inovace a vlády“. Navrhované znění nového bodu IV. však komentáři MF neodpovídá a veškerou zodpovědnost za zajištění finančních prostředků směřuje pouze na Radu pro výzkum, vývoj a inovace, s čímž Rada zásadně nesouhlasí. Rada podle ust. § 35 odst. 2 zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací, ve znění pozdějších předpisů, nemá pravomoci výlučně přebírat rozpočtovou odpovědnost za projekt, proto

nemůže vyslovit souhlas s navrhovanou formulací usnesení v části IV., týkající se zajištění financování 2. fáze projektu ELI.

2. Rada považuje za nemyslitelné, aby zatím blíže neurčené neuznatelné náklady na projekt ELI v příštím programovacím období byly hrazeny z výdajů státního rozpočtu na výzkum, experimentální vývoj a inovace v rámci stávajících limitů, jak se uvádí ve druhé části nového bodu IV. Tento postup by měl devastující účinek i na ty části výzkumné základny, které s projektem ELI nesouvisí, tj. na vysoké školy, rezortní výzkumné ústavy i aplikovaný výzkum prováděný v soukromé sféře.
3. Rada požaduje, aby Fyzikální ústav AV ČR jako příjemce projektu a AV ČR jako jeho zřizovatel vyvinuly maximální úsilí ke zvýšení efektivnosti práce projektového týmu. AV ČR se musí podílet na financování případných nezpůsobitelných nákladů, neboť z titulu funkce zřizovatele Fyzikálního ústavu AV ČR nese za jeho činnost odpovědnost.“

V usnesení k příslušnému bodu jednání RVVI se říká:

„Rada

1. schvaluje návrh stanoviska k materiálu „Zpráva o realizaci projektu výzkumné infrastruktury Extreme Light Infrastructure (ELI)“,
2. doporučuje Ministerstvu financí, aby vstoupilo do jednání s Fyzikálním ústavem AV ČR a nechalo si předložit návrh postupu v případě, že nedojde k naplnění cíle tohoto projektu, ...“
(Citováno podle materiálů na webových stránkách RVVI, kde lze najít úplné znění všech dokumentů: <http://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=678562>).

Jak vyplynulo z vysvětlení T. Jungwirtha, předmětem obav je situace, kdy by se nepodařilo zajistit financování projektu ze strukturálních fondů EU v dalším programovém období po roce 2015, tj. kdyby nedošlo k fázování. Rozpor spočívá v tom, že MF požaduje zajistit náklady na případné dokončení projektu **v rámci existujících rozpočtových limitů** stanovených na podporu VVI pro dané období, s čímž RVVI zásadně nesouhlasí. Vzniká tedy otázka, kdo má nést odpovídající finanční záruky. Z formálně právního hlediska to je Fyzikální ústav jako příjemce dotací, ale podle T. Jungwirtha převládá názor, že takové řešení není prakticky možné – pokud by taková situace nastala, musela by se na jejím řešení podílet vláda ČR, tedy ministerstvo financí. Bod 2 citovaného usnesení RVVI je výrazem snahy o zformulování konkrétního krizového plánu pro takový případ.

V. Růžička v reakci na vystoupení T. Jungwirtha zdůraznil, že v dosud uskutečněných jednáních mezi řídicím orgánem OP VaVpI a orgány EK byl jednoznačně deklarován zájem projekt dokončit; ten EK podpořila. Příprava na fázování pokračuje. Další jednání na úrovni EK se uskuteční po skončení výběrového řízení na generálního dodavatele stavby (výběrové řízení formálně skončilo před několika dny). Dokument pro další jednání s EK byl připraven a byl řídicím orgánem předběžně schválen.

Pro koordinaci aktivit konstrukční fáze tří pilířů (českého, maďarského a rumunského) a pro přípravu jednání vedoucích k založení konsorcia ELI-ERIC bylo 11. dubna t. r. v Bruselu ustanoveno ELI Delivery Consortium (ELI DC). Jeho generálním ředitelem se stal prof. W. Sandner.

EK vydala v březnu 2013 dokument Closure Guidelines, v němž specifikuje podmínky, za kterých jsou velké projekty způsobilé k financování ze strukturálních fondů ve dvou programových obdobích, tedy realizované ve dvou fázích. V. Růžička prohlásil, že za splnění těchto podmínek je nanejvýš pravděpodobné, že výdaje na 2. fázi projektu v dalším období půjdou ze strukturálních fondů EU. Variantu, že by je musel pokrýt státní rozpočet, označil za teoretickou.

Bylo dohodnuto, že diskuse k těmto otázkám bude pokračovat po přednesení zprávy V. Růžičky o nejnovějším vývoji projektu ELI Beamlines.

4. V. Růžička informoval Radu o vývoji projektu ELI Beamlines, především o otázkách spojených s jeho rozdělením do dvou programových období (fázování). Krátce se zabýval složením projektového týmu a jeho vývojem, poté věnoval pozornost zásadním změnám spojeným s fázováním. Sdělil Radě, že v souladu s doporučením International Scientific Advisory Committee (ISAC) se nepočítá s větším rozsahem prací ani s vyššími náklady na nákup zařízení. Dodatečnými náklady budou mzdy pracovníků v období 2. fáze. Fázování zohledňuje i možné menší změny daňového režimu a kurzovní změny. Návrh dokumentu o fázování byl předložen řídicímu orgánu v březnu 2013. Řídicí orgán pracuje na tom, aby tento dokument mohl být co nejdříve předložen Evropské komisi. S návrhem dokumentu byli také seznámeni generální ředitel ELI DC prof. W. Sandner, předseda ISAC dr. W. Leemans a jeho místopředseda prof. S. Bulanov. Všichni jmenovaní podpořili zvolený přístup s doporučením, že je třeba snažit se pokud možno zvýšit částku požadovanou pro financování 2. fáze, aby bylo možné využít výhod, které fázování může přinést, a zároveň minimalizovat případná rizika. Poté se V. Růžička věnoval smlouvám a dodávkám. Konstatoval, že práce na staveništi pokračují dobře, bylo zakončeno výběrové řízení generálního dodavatele stavby a bude s ním uzavřena smlouva. Jednání s dodavatelem laseru L3 se chýlí ke konci. V součinnosti s nastupujícím generálním ředitelem ELI DC byla dohodnuta strategie pro kontraktování dodavatelů laseru L2. Je připravena strategie pro výběrové řízení pro dodávku L4. Po vystoupení V. Růžičky následovala obsáhlá diskuse k tomuto i předchozímu bodu. V ní V. Růžička objasnil pravomoci ELI DC a jeho vztah k managementu jednotlivých pilířů, konkrétně i ELI Beamlines. Diskuse se dotkla i úlohy poradního orgánu ISAC a budoucího konsorcia ELI ERIC, otázky, zda se o fázování jedná i v dalších zemích (ano), nebo požadavků na spolufinancování v případě schválení fázování. Diskutující se dále zabývali otázkou „krizových plánů“, tedy co by znamenalo neschválení financování z fondů EU na další období. V. Růžička konstatoval, že by to znamenalo dramatické snížení projektových cílů. Stavba by byla dokončena, ale došlo by k dramatickým změnám v nákupu technologií směrem k zařízení nižších parametrů a projekt by ztrácel konkurenceschopnost. Znovu však zdůraznil, že tento scénář se v současnosti jeví jako málo pravděpodobný. Poté se předmětem diskuse stalo stanovisko ministerstva financí a usnesení RVVI. Bylo konstatováno, že připomínka MF i na ni reagující stanovisko RVVI se zabývají situací, jež by nastala, kdyby EK neschválila plán fázování a financování 2. fáze projektu v letech 2016-2017. V. Růžička označil požadavek formulovat v tuto chvíli detailní plán pro takový případ za předčasný, vzhledem k dosavadnímu vývoji, plánovaným krokům, signálům, které přicházejí z orgánů EK i významu, jaký přikládá tomuto projektu ESFRI – jde o první případ využití strukturálních fondů EU k vybudování velké vědecké struktury. Na závěr diskuse byl vysloven názor, že k vyjasnění situace by přispěla lepší informovanost členů RVVI o celé věci. Rada proto doporučuje vedení ústavu, aby vyvinulo úsilí směrem k tomu, aby poté, co MŠMT přijme definitivní znění dokumentu o fázování (to se očekává v květnu t. r.), byl na některé z příštích zasedání RVVI pozván generální ředitel ELI DC prof. W. Sandner, který by její členy o problematice projektu ELI podrobně informoval.

5. Ředitel FZÚ J. Řídký předložil Radě k projednání a schválení návrh rozpočtu provozních nákladů a výnosů a výhled financování investičních potřeb FZÚ pro rok 2013. Rada vyslechla informaci místopředsedy Dozorčí rady FZÚ I. Gregory o tom, že Dozorčí rada návrh projednala, vzala jej na vědomí a souhlasila s jeho předložením Radě FZÚ. Po diskusi k některým položkám a vysvětlujících komentářích vedoucího oddělení provozní účtárny a rozpočtu FZÚ M. Hořejšího byl rozpočet Radou schválen.
6. Rada projednala a podpořila podání návrhů na mzdovou podporu postdoktorandů na pracovištích AV ČR v rámci v Programu na podporu perspektivních lidských zdrojů pro všechny čtyři kandidáty, jež schválila komise FZÚ ustavená k tomuto účelu a tvořená členy kolegia ředitele, a to v pořadí, jaké komise doporučila. Se závěry jejího jednání seznámil členy Rady P. Šittner.
7. Rada schválila změny v dokumentu „Pravidla pro hospodaření se sociálním fondem“ a v dokumentu „Pravidla pro poskytování příspěvků ze sociálního fondu“. Smyslem těchto změn je upravit pravidla pro poskytování příspěvku na penzijní připojištění doktorandům s úvazkem 0,4 až 0,5 tak, aby jejich uplatnění v praxi nevedlo k administrativním problémům. Po diskusi k formální stránce těchto dokumentů doporučila Rada řediteli ústavu, aby zabezpečil, že dokument Pravidla pro hospodaření se sociálním fondem FZÚ, který je ze zákona č. 341/2005 Sb., § 20, odst. e) vnitřním předpisem veřejné výzkumné instituce, bude upraven standardním způsobem.
8. J. Chýla seznámil Radu s hlavními zásadami nové strategie rozvoje AV ČR, za jejíž implementaci je jako člen Akademické rady AV ČR spoluodpovědný. Zdůraznil, že jedním z cílů této strategie je prokázat, že Akademie je schopna nabídnout i něco jiného než ostatní vědecké instituce. Takovou nabídkou může být společný strukturovaný program, který propojí aktuální trendy světové vědy s konkrétními problémy České republiky. Prostřednictvím strukturovaného programu zajištěného programově orientovaným institucionálním financováním by Akademie věd směřovala k zapojení týmů z různých ústavů do řešení klíčových problémů (podle pozičního dokumentu AV ČR, který měli členové Rady k dispozici, jde o témata jako zdroje energie, zdraví člověka nebo paměť a sebereflexe české společnosti). V současné době již celá řada vědeckých týmů v ústavech AV na takových nebo podobných důležitých tématech pracuje. Cílem nové strategie je spojit tyto aktivity do ucelených a jasně definovaných výzkumných úkolů na špičkové vědecké úrovni, jež budou současně vycházet vstříc aktuálním společenským požadavkům. Tím by mohla vzniknout i příležitost pro aktivní účast Akademie na řešení Národních priorit orientovaného výzkumu stanovených vládou. Příprava této strategie potrvá podle současných záměrů zhruba do konce roku 2014. K důležitým krokům na této cestě patří široká diskuse nad jejími zásadami. J. Chýla v té souvislosti informoval o názorech, které zazněly na nedávném setkání představitelů vedení AV ČR s pracovníky biochemických ústavů v areálu v Krči. Zdůraznil, že program je ve stádiu přípravy a má zatím daleko do definitivní podoby. Tu ovlivní především výsledky dlouhodobé diskuse a názory všech zúčastněných stran. Počítá se s tím, že na pracovištích Akademie nadále bude probíhat kvalitní výzkum i mimo navrhovaný strukturovaný program. Navržené uspořádání by kromě jiného pomohlo i čelit snahám o zrušení či alespoň výrazné omezení Akademie věd, které se pravidelně objevují například ze strany představitelů vysokých škol nebo průmyslové sféry. Uplatnění nové strategie by mělo přispět k tomu, aby se Akademie věd stala, podobně jako jiné neuniverzitní výzkumné instituce v dalších vyspělých zemích, institucí hodnocenou a financovanou jako celek odděleně od vysokých škol a dalších výzkumných organizací, což by vytvářelo stabilní prostředí

potřebné pro kvalitní vědu. Právě tato stabilita pracovištím Akademii věd v současné době velmi chybí.

V následující diskusi zazněly ze strany členů Rady návrhy, aby byl zformulován dokument, který by přesněji specifikoval způsob, jakým má být nového uspořádání ve smyslu navrhované strategie dosaženo, bylo zřetelně stanoveno, komu je takový dokument určen, a aby byl více strukturovaný, což by usnadnilo diskusi o jeho obsahu. Bylo též navrženo systematicky zmapovat – s ohledem na možné zavádění nové strategie – současný stav v ústavech akademie a získat tak základní představu o týmech, které by se na plnění navržených výzkumných úkolů mohly podílet. J. Chýla reagoval v tom smyslu, že program získá přesnější obrysy během další diskuse a jeho konečná podoba bude vznikat postupně.

9. Různé

- Rada se seznámila se žádostí o grant MŠMT-COST „Pokročilá rentgenová, prostorová a časová metrologie“, o níž přednesl informaci M. Nikl.
- P. Šittner připomněl, že interní termín pro podávání návrhů v rámci vyhlášené veřejné soutěže GA ČR „Projekty na podporu excelence v základním výzkumu“ je 15. května.
- A. Fejfar upozornil na problémy vznikající v poslední době při zadávání zakázek a termínech jejich plnění v optických dílnách Na Slovance. Po diskusi o celé problematice a o momentální personální situaci v dílnách J. Řídký přislíbil, že požádá vedoucího sekce optiky o vyjádření.
- J. Řídký informoval Radu o odpovědi člena Akademické rady AV ČR P. Bobáka na žádost o objasnění pravidel pro vyplácení grantových příspěvků nositelům stipendia J. E. Purkyně (bod 20 – Různé – zápisu ze 44. zasedání Rady). P. Bobák odpověděl v tom smyslu, že pokrývá-li mzdu za část pracovního úvazku nositele stipendia JEP grant nebo granty, je třeba vrátet poměrnou část stipendia zpět Akademii. Alternativním řešením je upravit rozdělení grantových odměn v rámci řešitelského kolektivu.
- P. Reimer informoval Radu, že příští zasedání proběhne 18. 6. 2013 od 14.00 hodin Na Slovance. Předběžný termín pro následující zasedání je 17. 9. 2013 v Cukrovarnické.

29. 4. 2013

Petr Reimer, Jiří Rameš